

กฎหมายเกี่ยวกับ การจัดทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ควรรู้

ปัจจุบันการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ หรืออีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) ได้มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงธุรกิจทั่วโลกให้ต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวตามให้ทัน แม้แต่ประเทศไทย จาก “รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี ๒๕๖๑”^๑ พบว่า ประชากรไทยจำนวน ๖๖.๔ ล้านคน เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน ๔๗.๕ ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าจำนวนร้อยละ ๗๑.๕ และจากผลการสำรวจปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ประชากรไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ ๑๐ ชั่วโมง ๒๒ นาที ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึง และพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตของประชากรไทยได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้มูลค่า “การซื้อขายสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์” ของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็น ๑ ใน ๑๐ อันดับแรกที่ประชากรไทยนิยมเข้าร่วมกิจกรรมออนไลน์ ส่วนอีก ๙ อันดับ ได้แก่ ใช้สื่อ

สังคมออนไลน์ ดูหนังหรือฟังเพลงออนไลน์ ค้นหาข้อมูลออนไลน์ รับส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ชำระเงินออนไลน์ อ่านหนังสือหรือบทความออนไลน์ ติดต่อสื่อสารออนไลน์ เล่นเกมออนไลน์ และใช้แอปพลิเคชันถ่ายทอดสด นอกจากนี้ พบว่าความเชื่อมั่นในความมั่นคงปลอดภัยในการใช้งานอินเทอร์เน็ตมีจำนวนร้อยละ ๗๓.๓ แม้ว่าจากข้อมูลดังกล่าวจะปรากฏว่าผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมีความเชื่อมั่นในความมั่นคงปลอดภัยค่อนข้างสูง ประกอบกับการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันที่เป็นสื่อกลางในการซื้อขายเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยม เพราะสามารถใช้งานได้สะดวกและรวดเร็ว ตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกซื้อ การชำระเงิน รวมทั้งการจัดส่งสินค้า แต่อย่างไรก็ตาม “รายงานประจำปีไทยเซิร์ต ๒๕๖๐-๒๕๖๑”^๒ และ “รายงานสถิติภัยคุกคาม”^๓ ช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ กลับพบว่าสถิติภัยคุกคามที่ศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัย

^๑ นางสาวจิตรกาน เจียรตระกูล, วิทยากรชำนาญการ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

^๒ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.), “รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี ๒๕๖๑,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๓, <https://www.etda.or.th/documents-for-download.html>.

^๓ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.), “รายงานประจำปีไทยเซิร์ต ๒๕๖๐-๒๕๖๑,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๓, <https://www.etda.or.th/documents-for-download.html>.

^๔ ศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย (ไทยเซิร์ต), “รายงานสถิติภัยคุกคาม,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๓, <https://www.thaicert.or.th/statistics/statistics.html>.

ระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย (ไทยเซิร์ต) ได้รับแจ้งเรื่องสูงสุด ๑ ใน ๓ อันดับ คือ ภัยคุกคามไซเบอร์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฉ้อโกงหรือหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ ส่วนอีก ๒ อันดับ คือ การแจ้งเรื่องเกี่ยวกับความพยายามบุกรุกเข้าระบบ และเรื่องการบุกรุกหรือเจาะระบบได้สำเร็จ สำหรับประเด็นเรื่องการฉ้อโกงหรือหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ที่มีการแจ้งเรื่องดังกล่าวนี้ จะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่ผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์บางรายใช้ความนิยมของสังคมเป็นช่องทางกระทำความผิด เช่น เมื่อได้รับการโอนเงินจากผู้บริโภคที่สั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์แล้ว แต่กลับไม่จัดส่งสินค้าไปยังผู้บริโภค หรือจัดส่งสินค้าไม่ตรงกับข้อมูลภาพสินค้าที่นำเสนอ แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการขาดจริยธรรม

ดังนั้น สิ่งที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญ คือ การมีจรรยาบรรณหรือความน่าเชื่อถือในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ โดยข้อมูลที่มีการเผยแพร่ออนไลน์ ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับตัวสินค้าหรือข้อมูลผู้ประกอบการนั้น ควรมีการนำเสนอข้อมูลจริง เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ และผู้ประกอบการควรมีความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภคในการขายสินค้าและบริการตรงตามคุณลักษณะที่ได้รับไว้ รวมทั้งต้องไม่นำข้อมูลส่วนตัวของผู้บริโภคมาเปิดเผยและประการสำคัญ คือ ผู้ประกอบการจะต้องศึกษาและปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(๑) ประเด็นเกี่ยวกับการจดทะเบียนผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๙๙^๕ มาตรา ๖ บัญญัติให้ถือกิจการการค้า การขาย การขายทอดตลาด และการแลกเปลี่ยน เป็นพาณิชย์กิจการตามความหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้ ประกอบกับมาตรา ๑๑ บัญญัติให้ผู้ประกอบพาณิชย์ดังกล่าวยื่นคำขอจดทะเบียนพาณิชย์ ณ สำนักงานทะเบียนพาณิชย์แห่งท้องที่ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่จากรายงานข้อมูลการจดทะเบียนผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์^๖ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผู้จดทะเบียนจำนวนทั้งสิ้น ๔๒,๓๒๘ รายเท่านั้น และในจำนวนนี้แบ่งออกเป็นที่ยังดำเนินกิจการอยู่จำนวน ๓๘,๙๒๙ ราย และเพิกถอนหรือเลิกกิจการแล้วจำนวน ๓,๓๙๙ ราย

(๒) ประเด็นเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา สำหรับในประเด็นนี้ ผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สมควรที่จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗^๗ และกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการนำเสนอสินค้าควรคำนึงถึงข้อมูลด้านลิขสิทธิ์ และทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ รวมทั้งต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของสินค้าและสิทธิ์ในการจำหน่ายให้ชัดเจน เพราะมิฉะนั้นอาจเข้าข่ายเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญาอย่างอื่น เช่น การนำภาพนักแสดงมาตัดต่อเป็นการแสดงใด ๆ คู่กับสินค้าออนไลน์โดยไม่ขออนุญาต อาจเป็นความผิดตามมาตรา ๔๔ ที่บัญญัติว่า นักแสดงย่อมมีสิทธิ์แต่ผู้เดียวในการกระทำอันเกี่ยวกับการแสดงของตน ประกอบกับมาตรา ๔๕ บัญญัติว่า ผู้ใดนำสิ่งบันทึกเสียงการแสดงซึ่งได้นำออกเผยแพร่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าแล้ว หรือนำสำเนาของงานนั้นไปเผยแพร่หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยตรง ให้ผู้นั้นจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่นักแสดง ในกรณีที่เกิดค่าตอบแทนไม่ได้ ให้อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งหมายความรวมถึงผู้ซึ่งอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามอบหมายด้วย เป็นผู้มีคำสั่งกำหนดค่าตอบแทนดังกล่าว ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงอัตราค่าตอบแทนปกติในธุรกิจประเภทนั้น

(๓) ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค กล่าวคือ ในการจัดทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการจัดส่งสินค้าให้ตรงกันกับข้อมูลที่นำเสนอไว้ เพื่อเป็นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๒๒ ซึ่งบัญญัติว่า การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนมีบทกำหนดโทษตามมาตรา ๔๗ กล่าวคือ ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นอย่างตนเองหรือผู้อื่น โฆษณาหรือใช้ฉลาก

^๕ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๙๙, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๓ ตอนที่ ๑๓ (๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๙): ๒-๓.

^๖ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.), “รายงานผลวิเคราะห์โครงการ mSMEs Scoring,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๓, <https://www.etda.or.th/documents-for-download.html>.

^๗ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๑ ตอนที่ ๕๙ ก (๒๑ ธันวาคม ๒๕๓๗): ๑-๑๔.

^๘ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๖ ตอนที่ ๗๒ ฉบับพิเศษ (๔ พฤษภาคม ๒๕๒๒): ๑๐-๒๔.

ที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ การดำเนินการโฆษณาสินค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐^{๙๙} มาตรา ๑๑ ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นอันมีลักษณะเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท ดังนั้น หากผู้ประกอบการรายใดส่งข้อความโฆษณาขายสินค้าและบริการผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคโดยไม่ได้รับความยินยอมให้มีการติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการผ่านช่องทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือการส่งข้อความโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทางช่องทางส่วนตัว เช่น ช่องทางอินบ็อกซ์หรือทางช่องแสดงความคิดเห็นของเฟซบุ๊ก การโฆษณาร้านค้าในแอปพลิเคชันอินสตาแกรม โดยที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นเจ้าของอินสตาแกรมไม่ได้อนุญาต และเกิดความเดือดร้อนรำคาญ ประกอบกับไม่มีช่องทางให้ผู้บริโภคปฏิเสธการตอบรับโฆษณาดังกล่าวได้โดยง่าย ย่อมถือว่าเป็นการกระทำความผิด

(๔) ประเด็นเกี่ยวกับการชำระภาษีอากร กล่าวคือ ผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สมควรที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการชำระภาษีอากรให้ถูกต้องตามประมวลรัษฎากร ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๔๘) พ.ศ. ๒๕๖๒^{๑๐๐} ที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้เป็น

ไปตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ โดยมีสาระสำคัญตามทีบัญญัติไว้ในมาตรา ๓ สัตตรส กล่าวคือ เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้มีหน้าที่รายงานข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่มีธุรกรรมลักษณะเฉพาะในปีที่ล่วงมา เฉพาะที่อยู่ในความครอบครองต่อกรมสรรพากรภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(๑) สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

(๒) สถาบันการเงินของรัฐที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น

(๓) ผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน

ทั้งนี้ โดยธุรกรรมลักษณะเฉพาะดังกล่าว หมายความว่า ธุรกรรมที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดในปีที่ล่วงมา ดังต่อไปนี้

(๑) ผากหรือรับโอนเงินทุกบัญชีรวมกันตั้งแต่สามพันครั้งขึ้นไป

(๒) ผากหรือรับโอนเงินทุกบัญชีรวมกันตั้งแต่สิริ้อยครั้ง และมียอดรวมของธุรกรรมผากหรือรับโอนเงินรวมกันตั้งแต่สองล้านบาทขึ้นไป

หากผู้มีหน้าที่รายงานผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา ๓ สัตตรส ดังกล่าว ให้อธิบดีกรมสรรพากรหรือผู้ที่อธิบดีกรมสรรพากรมอบหมายมีอำนาจตามมาตรา ๓ อัญญาารส วรรคหนึ่ง สั่งให้ผู้มีหน้าที่รายงาน ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด และผู้มีหน้าที่รายงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ให้อธิบดีกรมสรรพากรหรือผู้ที่อธิบดีกรมสรรพากรมอบหมายมีอำนาจตามมาตรา ๓ อัญญาารส วรรคสอง พิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายต่าง ๆ ทั้งหมดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการดำเนินกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะดำรงอยู่และพัฒนาต่อยอดเป็นต้นแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ดีในอนาคตต่อไปได้นั้น ผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะต้องประกอบกิจการอย่างมีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ และต้องประกอบอาชีพให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ■

^{๙๙} พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๑๐ ก (๒๔ มกราคม ๒๕๖๐): ๑.

^{๑๐๐} พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๔๘) พ.ศ. ๒๕๖๒, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๓๖ ตอนที่ ๓๔ ก (๒๐ มีนาคม ๒๕๖๒): ๒๔-๒๖.